

BIBLICKÉ STRETNUTIE VII Abrahám a vyvolenie Gn 12,1-9

Modlitba

Nebeský Otče, s vierou berieme do rúk Sväté písmo. Veríme, že obsahuje slová, ktoré majú byť svetlom na životnej ceste. Bože, Duch Svätý, ty si vnukol svätopiscom, čo majú napísať; prosíme Ťa, pomáhaj nám pochopiť všetky tieto slová a daj nám silu podľa nich žiť.

Pane Ježišu, dvom emauzským učeníkom horelo srdce, keď si im vysvetľoval Písmo. Rozohrej aj naše srdcia láskou k tebe, keď budeme čítať Sväté písmo, a daj, nech Ťa stále hlbšie poznávame. Svätí Cyril a Metod, vy ste prví preložili Sväté písmo do reči našich predkov. Vyproste nám lásku k Svätému písmu a odhodlanosť stvárať podľa neho celý náš život.

Text

Tu Pán povedal Abramovi: "Odíď zo svojej krajiny, od svojho príbuzenstva a zo svojho otcovského domu do krajiny, ktorú ti ukážem. ² Urobím z teba veľký národ, požehnám Ťa a preslávim tvoje meno a ty budeš požehnaním. ³ Požehnám tých, čo Ťa budú žehnať, a prekľajem tých, čo Ťa budú preklínať! V tebe budú požehnané všetky pokolenia zeme!" ⁴ A Abram odišiel, ako mu rozkázal Pán. Išiel s ním aj Lot. Abram mal sedemdesiatpäť rokov, keď odišiel z Haranu. ⁵ Abram vzal so sebou svoju ženu Sarai a svojho synovca Lota i celý majetok, čo nadobudli, aj služobníctvo, ktoré v Harane získali. A takto odišli, aby šli do krajiny Kanaán, a tak došli do krajiny Kanaán. ⁶ Abram prešiel krajinou až po miesto Sichem, až k terebintu Moreho. Vtedy boli v krajine Kanaánčania. ⁷ Tu sa Abramovi zjavil Pán a povedal mu: "Túto krajinu dám tvojmu potomstvu." On tam potom postavil Pánovi, ktorý sa mu zjavil, oltár. ⁸ Odtiaľ odišiel k vrchu východne od Betelu a tam rozložil svoj stan. Na západ mal Betel, na východ Haj. Aj tam postavil Pánovi oltár a vzýval meno Pánovo. ⁹ Potom sa Abram vybral ďalej a tiahol k Negebu.

Štruktúra

Tento text tvorí prechod medzi prehistóriou zeme a ľudstva podľa Gn 1-11 a históriou Abrahámovej rodiny podľa Gn 12-50. Viaceré motívy sa spájajú s Gn 1-11: krajina stvorená Bohom, podiel daný ľudom, potomstvo, národy; meno, veľkosť, prekliatie, požehnanie. Takisto je viditeľný súvis s nasledovnými textami: prísľub krajiny sa vyplní, potomstvo bude pokračovať, zmluva a požehnanie sa uskutoční.

Text môže byť rozdelený nasledovne:

A. Rodinné pozadie (11,27-32)

B. Boží prísľub (12,1-9)

Povolanie Abrama (1-4a)

Povolanie a prísľub (1-3)

Vykonanie (4a)

Putovanie Abrama (4b-9)

Odchod z Cháranu (4b-6)

Prísľub (7)

Putovanie v Zasľúbenej Zemi (8-9)

Zatiaľ čo sekcia A súvisí viac s Gn 1-11, keď podáva základné informácie o rodine v naratívnej forme, sekcia B je zase viac príbeh zameraný na Boží prísľub Abramovi.

Komentár

1 Tu Pán povedal Abramovi: "Odíď zo svojej krajiny, od svojho príbuzenstva a zo svojho otcovského domu do krajiny, ktorú ti ukážem."

Abram odchádza z Cháranu a nie z Úru a je to na priame Božie nariadenie. Príkaz „odíď!“ je formulovaný: „chod' svojou cestou“. Dôraz sa kladie na opustenie miesta, kde má korene. Má začať nový život. Tento nový začiatok je zdôraznený aj vymenovaním základných istôt, ktoré ma opustiť.

Dom otca bola základná sociálna štruktúra v starovekom Izraeli. Tvorili ho priami pokrvní príbuzní a rozvetvená rodina (rodičia, slobodné deti, ženatí synovia s rodinami, vnuci s rodinami, otroci a nájomníci a ich rodiny). Otec rodiny mal zodpovednosť za všetkých členov, za ich ochranu, živobytie, vydaj dcér a hľadanie nevesty pre synov, udržanie potomstva po zosnulom, krvnú pomstu, vykupovanie členov domu z otroctva. Fungovanie domu otca si vyžadovalo poslušnosť zo strany členov a extrémnym prípadom bolo kameňovanie nepoddajných detí (Dt 21,18-21).

Archeológia na základe nálezov z doby železnej ukázala, že „dom otca“ bola komplexná architektonická jednotka. Vo dvore domu otca mala každá rodinná bunka svoj dom (4-izbový pôdorys), v ktorom býval otec, manželky a slobodné deti. Ženatí synovia si stavali nový dom. Tieto domy tvorili sídla ohradené múrom.

Opustiť dom znamenalo zanechať všetky sociálne istoty, ktoré zabezpečovala rodina a nie štát.

Patristický komentár: *povolanie a migrácia* Abrama je alegorický predobraz tých, čo nastúpia na duchovnú cestu – „ak niekto prichádza ku mne a nemá v nenávisti svojho otca, matku, ženu, deti, bratov, sestry, ba aj svoj život, nemôže byť mojim učeníkom“ (Lk 14,26) (Didymus);

Odchod zo svojej zeme: krstom zanechávame zvyklosti tela, aby sme nasledovali Krista. Ak sa človek mení z pyšného na pokorného, z hnevlivého na trpezlivého, znamená to, že svoju zem zanechal pre lásku k Bohu.

Od svojho príbuzenstva: Je potrebné, aby sme zanechali aj rodinu. Našimi príbuznými sú neresti a hriechy, čo sa s nami narodili, potom s nami rástli a boli živé naším zlým životom.

Z domu svojho otca: v duchovnom zmysle naším otcom bol diabol predtým, ako sme sa dostali pod vplyv milosti Ježiša Krista (Cézareus)

Rabínsky komentár: tu sa začína zrod nového ľudského pokolenia. Prvých 2000 rokov od stvorenia bolo pochmúrnych. Abram začal rok 2000 a pôsobí na ľudí, aby slúžili Bohu. Abram sa nestal otcom národov bez vlastného pričinenia, ale musel prejsť v živote desiatimi skúškami viery, aby ukázal svoju veľkosť a toto je jedna z nich. Podriadil svoje túžby a rozum Bohu.

2 Urobím z teba veľký národ, požehnám ťa a preslávim tvoje meno a ty budeš požehnaním

Veľkosť národa a požehnanie je častý biblický motív: „V ten deň bude Izrael tretím pri Egypte a Asýrsku; požehnaním uprostred zeme“ Iz 19,24; „A ako ste boli kľatbou medzi národmi, dom Júdov a dom Izraelov, tak vás vyslobodím a budete požehnaním“ Zach 8,13

Urobiť veľké meno bol prísľub viazaný s kráľovskou ideológiou: Abram sa prepája s Dávidom, ktorému je tiež prisľúbené veľké meno („Bol som s tebou, kde si len išiel, vyhubil som pred teba všetkých nepriateľov a urobil som ti veľké meno, aké majú tí najväčší na zemi“ 2Sam 7,9) Týmto prísľubom sa spája obdobie monarchie s počiatkom Izraela. Nový Zákon tiež vyjadruje kráľovstvo Ježiša Krista terminológiou mena: „Na plášti a na bedrách má napísané meno: Kráľ kráľov a Pán pánov“ Zjv 19,16; „Preto ho Boh nad všetko povýšil a dal mu meno, ktoré je nad každé iné meno, ¹⁰ aby sa na meno Ježiš zohlo každé koleno v nebi, na zemi i v podsvetí ¹¹ a aby každý jazyk vyznával: "Ježiš Kristus je Pán!" na slávu Boha Otca“ Flp 2,9-11; „a stal sa o toľko vyšším od anjelov, o koľko vznešenejšie meno zdedil než oni.“ Hebr 1,4;

Patristický komentár: prísľúbenie sa uskutočnilo v historickom zmysle, ale má aj duchovný zmysel: veľký národ je ovenčený čnosťami. Keď nastane dôležitý pokrok v duši, duša

bude vyzdobená nebeskou nádherou. Bude požehnaním, naplnením, pretože meno sa stalo veľkým a je sprevádzané čnosťami a krásou (Didymus).

Rabínsky komentár: Boh sľubuje Abramovi, že nebude trpieť ani jednou z ťažkostí, ktorá zastihuje pocestných. Pri putovaní je ťažko vynosiť dieťa, ubúda z majetku a neraz utrpí aj povest' človeka.

3 Požehnám tých, čo ťa budú žehnať, a prekľajem tých, čo ťa budú prekľínať! V tebe budú požehnané všetky pokolenia zeme!"

Formulácia hebrejského textu vyjadruje aj reflexný význam: národy nebudú požehnané len priamym kontaktom s Abramom alebo na jeho príhovor, ale aj medzi sebou ak budú účastné na Abramovom diele – Iz 2,2-5. Táto myšlienka univerzalizmu bola živá najmä po návrate z Babylonského zajatia (Zach 8,23). V Novom Zákone Gal 3,6-9 interpretuje prísľub požehnaní z pohľadu viery – všetci, ktorí uveria, budú požehnaní s Abrahámom, ktorý uveril a počítalo sa mu to za spravodlivosť, lebo vo viere sa stávajú jeho synmi.

Patristický komentár: prísľub požehnaní je väčší, ako prísľub potomstva, lebo požehnaní značí duchovné potomstvo. To sa uskutočňuje v Kristovi, ktorý zachraňuje a spája všetky rodiny národov.

4 A Abram odišiel, ako mu rozkázal Pán. Išiel s ním aj Lot. Abram mal sedemdesiatpäť rokov, keď odišiel z Haranu

Abram šiel na priamy Boží rozkaz, zatiaľ čo Lot šiel len preto, že Abram išiel. Boh s Lotom priamo nekomunikoval.

Patristický komentár: Všetky deti prísľúbenia musia nasledovať Abrama v jeho odchode. Béda alegoricky vysvetľuje Abramov odchod ako zanechanie potešení tela, oslobodenie sa od nerestí a zanechanie sveta spolu s jeho hlavou diablom, z lásky k nebeskému životu.

5 Abram vzal so sebou svoju ženu Sarai a svojho synovca Lota i celý majetok, čo nadobudli, aj služobníctvo, ktoré v Harane získali. A takto odišli, aby šli do krajiny Kanaán, a tak došli do krajiny Kanaán.

Abram berie so sebou všetkých ľudí, ktorých získali v Chárane = „duše“. Hebrejská antropológia vždy chápala človeka v celistvosti a nie ako dualizmus duša – telo. Dualistické chápanie človeka sa zakladá na gréckom vnímaní.

Okrem ľudí berie i majetok, teda nábytok, nádoby, nástroje, stany a zvieratá. Abramovo bohatstvo sa chápe ako dôsledok Božieho požehnaní. Charakteristikou patriarchov je hnutelný majetok, ktorý mohol byť prenášaný. Abram získal jediný pozemok – pohrebisko v Machpele (Gn 23).

6 Abram prešiel krajinou až po miesto Sichem, až k terebintu Moreho. Vtedy boli v krajine Kanaánčania.

Prechádzanie cez krajinu je symbolický úkon, ktorý vyjadroval nárok na zem. „Vzal som teda vášho otca Abraháma z druhej strany Rieky a previedol som ho po celej krajine Kanaán. Rozmnožil som jeho potomstvo a dal som mu Izáka“ Joz 24,3) – „Vstaň a prejdi krajinu po dĺžke i po šírke, lebo ju dám tebe!“ Gn 13,17.

Miesto Sichem má posvätný charakter. Je identifikovaný s Tel Balata, medzi horou Gerazim a Ebal asi 50 km severne od Jeruzalema. Archeológia tu našli prvé sídlisko zo 4. tis pred Kr., ktoré bolo neskôr opustené na 1400 rokov. Miesto bolo znova obývané od 19. stor.

Terebinta je dub, ktorý v Palestíne dosahoval 25m a vek 300-500 rokov. Rástli tam opadavé i neopadavé duby a dubové háje boli medzi Kanaánskym obyvateľstvom pokladané za posvätné.

Dub môže znamenať i „učiteľ“, teda strom, ktorý sprostredkúva výroky božstva, jeho učenie. Podľa Joz 24,26 bol dub lokalizovaný pri svätyni a v Sdc 9,37 je dub vešteký strom.

Údaj o Kanaáncoch ukazuje, že zem nebola prázdna, ale mala obyvateľov. Z poznámky je jasné, že text je napísaný s časovým odstupom.

7 Tu sa Abramovi zjavil Pán a povedal mu: "Túto krajinu dám tvojmu potomstvu." On tam potom postavil Pánovi, ktorý sa mu zjavil, oltár

Tu sa Boh zjavuje patriarchovi a prvý raz je prísľub zeme explicitný.

Patristický komentár: ako sa Boh môže zjaviť, keď je neviditeľný? Zjavil sa syn („Boha nikto nikdy nevidel. Jednorodný Boh, ktorý je v lone Otca, ten o ňom priniesol zvest“ Jn 1,18), obraz neviditeľného Boha („on je obraz neviditeľného Boha, prvorodený zo všetkého stvorenia,“ Kol 1,15), lebo cez neho si naša ľudská prirodzenosť zvyká vidieť Boha Otca. Krok za krokom naša ľudská prirodzenosť je posilňovaná cez Obraz, aby raz bola schopná uzrieť Boha Otca. (Novacián)

Oltár má dvojaký význam: naznačuje obeť, ako ju priniesol Noe (8,20), alebo je iba symbolom, keďže sa obeť výslovne nespomína.

Patriarchovia stavali oltáre iba na území zaslúbenej Izraela. Stavba oltára často nasleduje po zjavení a prísľube, že Boh dá krajinu ich potomstvu. Samotná stavba je to odpoveď na Božie zjavenie a symbolické prevzatie Zaslúbenej zeme, akoby položenie základného kameňa.

8 Odtiaľ odišiel k vrchu východne od Betelu a tam rozložil svoj stan. Na západ mal Betel, na východ Haj. Aj tam postavil Pánovi oltár a vzýval meno Pánovo

Abram sa tuná podobá Jozueemu. Ten po dobytí mesta išiel na vrch Ebal (pri Sicheme) a postavil tam oltár (Joz 8,30) tak ako Abram. Potom Abram pokračuje na juh (v. 9) ako aj Jozue dobýja územia smerom na juh – priebeh obsadzovania krajiny je čiastočne modelovaný podľa Abrama, ktorému bola zem prísľúbená. Abram sa presťahoval medzi Bet-El a Aj. Aj Jozue mal strategickú polohu medzi Bet-Elom a Ajom (Joz 8,9.12).

Mesto Bet-El je identifikované s Tell Beitin, asi 19 km severne od Jeruzalema, ktoré bolo obývané od doby medenej. Miesto neposkytovalo prirodzenú obranu, ale malo výdatné vodné pramene, a preto bolo osídlené.

Patristický komentár: Táto pasáž ukazuje Abramovo napredovanie v duchovnom živote. Svedectvom toho je oltár a vzývanie Pána. Znamená to, že Abram dúfal v Božiu pomoc počas svojho putovania a stáva sa Božím atlétom, ktorý sa posilňuje pri ťažkostiach. (Ambróz).

Miesto Aj je identifikované s Et-Tell asi 3 km východne od Bet-Elu.

9 Potom sa Abram vybral ďalej a tiahol k Negebu

Ďalej sa Abram presúva smerom k Negebu. Negeb znamená „juh“, alebo vysušená zem - oblasť na juh od Beršeby smerom k Červenému moru.

Putovanie patriarchov v kontexte sťahovania semitských kmeňov

Abramovo sťahovanie je súčasťou dlhého procesu, keď sa Terachova rodina presúva z Úru cez Charan do Kanaánu a Egypta. Sťahovanie bolo bežné pre semitské kmene a archeológia dokazuje šírenie niektorých druhov keramiky z východu na západ a postupné obsadzovanie miest Amoritmi (Semitský kmeň).

Takisto je vykopávkami v Avarise a nástennými maľbami zdokumentované prenikanie semitských kmeňov do Egypta.

Božie povolanie v kontexte putovania patriarchov

V knihe Genezis je opis putovania patriarchov prerušený vsuvkou (12,1-4a), ktorá je Božou výzvou Abramovi. Boží príkaz je medzi dvoma putovaniami:

- Terachovo putovanie (11,27-32)
 - Božie povolanie a požehnanie (12,1-4)
- Abramovo putovanie (12,5-9)

Abrahámov presun nie je len súhrou okolností, ale jeho iniciátorom je sám Boh. Abram neodpovedá slovami, ale skutkom, čím sa stáva modelom odpovede na Božie volanie. Takisto tu vidíme, ako Boh vstupuje do priameho dialógu s človekom.

Putovanie v NZ

V Novom zákone sa Abrahám stáva vzorom viery pre Boží ľud. Tento motív je rozvinutý na viacerých miestach: „S vierou poslušol Abrahám, keď bol povolaný, aby šiel na miesto, ktoré mal dostať ako dedičstvo; išiel a ani nevedel, kam ide.“⁹ S vierou sa usadil v zaslúbenej zemi ako v cudzej a býval v stanoch s Izákom a Jakubom, spoludedičmi toho istého prisľúbenia.¹⁰ Lebo čakal na mesto s pevnými základmi, ktorého staviteľom a tvorcom je Boh.¹¹ Vierou aj neplodná Sára dostala napriek pokročilému veku silu počať potomka, lebo verila, že je verný ten, ktorý dal prisľúbenie.¹² Preto aj z jedného, a to odumretého, vzišlo ich také množstvo, ako je hviezd na nebi a piesku na brehu mora, a ten sa nedá spočítať.¹³ Všetci títo umierali vo viere, aj keď nedosiahli to, čo bolo prisľúbené, ale z diaľky to videli a pozdravovali; a vyznávali, že sú na zemi iba cudzincami a pútnikmi.¹⁴ A keď takto hovoria, naznačujú, že hľadajú vlasť.¹⁵ Veď keby boli mali na mysli tú, z ktorej vyšli, mali dosť času vrátiť sa.¹⁶ Ale oni túžia po lepšej, to jest po nebeskej. Preto sa ani Boh nehanbí volať sa ich Bohom, veď im pripravil miesto.“ Hebr 11,8-16 oslavuje Abrahámovu a Sárinu cestu viery, ale ukazuje jej neukončený charakter – ich púť je príklad viery a dôvery v prisľuby, oni sa však nedožijú ich naplnenia.

Skutky apoštolov v Štefanovej obrannej reči znova využívajú tento motív: „On vrazil: „Bratia a otcovia, počúvajte! Boh slávy sa zjavil nášmu otcovi Abrahámovi, keď bol ešte v Mezopotámii, prv, ako býval v Charrane,³ a povedal mu: „Odíď zo svojej krajiny a od svojich príbuzných a choď do krajiny, ktorú ti ukážem.“⁴ I odišiel z chaldejskej krajiny a býval v Charrane. A keď mu zomrel otec, presťahoval ho odtiaľ do tejto krajiny, v ktorej teraz vy bývate.“⁵ Nedal mu v nej ani na stopu nohy dedičstva, ale sľúbil, že mu ju dá do vlastníctva a po ňom jeho potomstvu, hoci nemal syna“ Sk 7,2-5. Putovanie je predstavené ako metafora kresťanského života a cesta naplnenia v budúcnosti.

Na ceste nevidno budúce naplnenie, ale Boh požehnáva na tejto ceste: nádej sa nikdy nenaplní, pretože na tejto zemi niet trvalého miesta („Lebo tu nemáme trvalé mesto, ale hľadáme budúce“ Hebr 13,14) a lepšia vlasť sa pred nami odhalí až po smrti („oni túžia po lepšej, to jest po nebeskej. Preto sa ani Boh nehanbí volať sa ich Bohom, veď im pripravil miesto“ Hebr 11,16).

Abram sa svojím rozhodnutím nasledovať Božie volanie dostáva do nového prostredia, ktoré mu bolo cudzie. To je aj osud každého veriaceho, ktorý sa vierou stáva odlišný od sveta: „sú vo svete, ale nie sú z tohto sveta“ (Jn 17). Naša pozícia cudzincov v tomto svete začala narodením: prestrihnutá pupočná šnúra je nahradená krstom a vierou v Boh, cez ktorú máme kontakt s vlasťou v nebi (Flp 3,20 „naša vlasť je v nebesiach“)

Na začiatku Abramovho života stojí povolanie, prisľub a požehnanie: na začiatku duchovného života je osobná láska, priazeň a milosť Boha k človeku. Abram je obraz každého človeka, keď na začiatku je láska Boha, vyvolenie, povolanie, prisľub a požehnanie.

Abram má opustiť všetky istoty – Boh sa stáva istotou, nádejou, budúcnosťou i zmyslom života. Naplnenie sa očakáva iba od Boha – všetko sa opúšťa a opiera sa iba o budúcnosť, ktorú nemôžeme odvodiť od predchádzajúcich istôt.

Abram je vzorom človeka ukotveného v Bohu: je to človek viery. Abramova cesta je predobrazom pre naše životné príbehy, hľadanie, strachy, neistotu a osamelosť. Božia výzva

znamená osvojiť si spôsob života – dynamika a pohyb, opúšťanie, putovanie a hľadanie stále väčšieho Boha. Žiť Abramovu vieru znamená byť neustálym hľadačom Boha a pútnikom vo viere, neusadiť sa na mieste v domnení, že sme definitívne našli Boha, že všetko vo vzťahu k nemu je jasné a vybavené.

Záverečná modlitba

Bože, Duchu Svätý, ďakujeme ti, že si nás viedol pri čítaní Svätého písma. Veríme, že Ježiš Kristus je pravda. Posilňuj nás v tejto viere. Veríme, že Ježiš Kristus je cesta. Pomôž nám zachovávať všetky jeho slová a nasledovať jeho príklad. Veríme, že Ježiš Kristus je život. Uč nás s úctou a láskou často prijímať sväté sviatosti na udržanie a zveľadenie Božieho života v nás. Panna Mária, nech na tvoj príhovor prijímame a v srdci zachovávame každé slovo, ktoré pochádza od Boha.